

Stratégiai lehetőségek a terrorizmus elhárításában – A terrorizmus és a terrorelhárítás evolúciója

Bevezetés

Az alcímben szereplő kifejezést először Jasenszky Nándornak, a Nemzeti Közszerológiai Egyetem szakoktatójának egyik előadásában hallottam, de azóta több helyen, több alkalommal is találkoztam vele. Pontos és helyes leírását adja egy olyan jelenségnek, amelynek nincs kizárólagos meghatározása,¹ és amelyre a természetes válasz mindenkor és mindenhol nem kevésbé bonyolult, mint maga a terrorizmus jelensége. A terrorizmus és a terrorelhárítás összefüggése nem írható le Newton harmadik törvényének, a hatás-ellenhatás törvényének politikai vagy filozófiai levezetéseként. Ha megpróbáljuk valahogy keretek közé szorítani, leírni a szókapcsolatot, valamint a politikailag motivált cselekmény- és válaszhintézkedés-együttest, akkor talán az *aszimmetrikus cselekményekre adott aszimmetrikus válaszok aszimmetrikus fejlődéseiként* beszélhetünk róla.

A terrorizmus aktuális állapota több mint sajátos. Az elmúlt években az erőszakos terrorcselekményekről szóló hírek leggyakrabban az ázsiai kontinens különböző régióiból származnak, Petőfi 1849-ben írott szavaival élve „Európa csendes, újra csendes”. Vajon tényleg csendes-e Európa? Vajon a terrorizmus már csak szórványos, és a kulturális-válási, illetve ideológiai konfrontáció határmezsgyéjén mozgó cselekményekben nyilvánul meg? Milyen aktuális és potenciális veszélyekkel lehet számolni a terrorizmussal kapcsolatban? Hogyan, milyen – lehetőleg preventív – eszközökkel lehet csökkenteni ezeket a veszélyeket, még szorosabb korlátok közé szorítva a terrorszervezetek és -csoportok mozgásterét? Ezekre a kérdésekre igyekszik válaszokat találni a tanulmány.

A status quo

„A terrorista szervezetek és csoportok lételeme az aszimmetrikus módszerek alkalmazása. Mivel nagy a mobilitásuk, flexibilitásuk, és jól felépített hálózatuk miatt előnyös helyzetben vannak, a terrorellenes szervezetek és intézmények az esetek nagy többségében a beérkező információkra reagálva próbálják elejét venni a terrortámadásoknak, illetve ha ilyen már bekövetkezett, igyekeznek mihamarabb kézre keríteni az elkövetőket és felderíteni a cselekmény és a tettesek hátterét. A terroristák aszimmetrikus módszerének alkalmazása átfogja a terrorszervezet vagy terrorista csoport működésének számos területét, kezdve a toborzással, a művelet tervezésén, a finanszírozáson,

¹ Ennek okairól lásd bővebben: Zsuzsanna Hornyik: Why Is a Unified Definition of Terrorism Tarried Yet? *Law Review. International Journal of Law and Jurisprudence Open Source Online Publication*, 11. (2021), 1. 101–107.

az eszközbeszerzésen, a végrehajtók kiválogatásán, felkészítésén át egészen a célpontok kijelöléséig, a terrorcselekmény eszközeinek és a végrehajtás lehetséges alternatíváinak meghatározásáig. Ebből következik, hogy a dinamikus aszimmetria a terrorszervezetek sikereinek a kulcsa. Az aszimmetria dinamizmusa elengedhetetlen, hiszen a változó műveleti és hálózatfenntartási tényezőkkel elébe kell menni a terrorelhárító, nemzetbiztonsági és rendvédelmi szervek és intézmények lépéseinek.”²

Ennek az aszimmetriának az egyik jele, amelynek felismerése és azonosítása ma is zajlik, a bifurkáció, vagyis a kettéválás, amely eléggé szemléletesen jelenik meg az elmúlt néhány év során elkövetett terrorcselekmények sajátosságaiban. Ha megnézzük a *Global Terrorism Index*³ adatait, az alábbiakat láthatjuk:

1. táblázat: A terrorizmus indexe szerint legveszélyesebb ázsiai és afrikai országok besorolása a veszély csökkenésének sorrendjében

Ország	Terrorizmusindex
Afganisztán	9,592
Irak	8,682
Nigéria	8,314
Szíria	7,778
Szomália	7,645
Jemen	7,581
Pakisztán	7,541
India	7,353
Kongói Demokratikus Köztársaság	7,178
Fülöp-szigetek	7,099
Mali	7,049
Burkina Faso	6,755
Kamerun	6,627
Egyiptom	6,419
Közép-Afrikai Köztársaság	6,241
Srí Lanka	6,065
Thaiföld	5,783
Dél-Szudán	5,726
Kenya	5,644
Niger	5,617
Mianmar	5,543
Szudán	5,401
Etiópia	5,307
Banglades	4,909

Forrás: Institute for Economics & Peace: Global Terrorism Index 2020. Measuring the Impact of Terrorism (2020. november).

² Bács Zoltán György: Terrorizmus és kábítószer-kereskedelem Latin-Amerikában 1980–2019 között. PhD-értekezés. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, 2020. 190.

³ Institute for Economics and Peace: Global Terrorism Index 2020. Measuring the Impact of Terrorism (2020. november). 10.

Ha megnézzük számszerűsítve, hogy hány támadást követtek el a világban és az ázsiai, illetve az afrikai kontinensen 2019-ben, látható, hogy a 2018-ban elkövetett 7730 támadáshoz képest 2019-ben mintegy 13%-kal kevesebb, már „csak” 6721 támadást rögzítettek.⁴ A halálos áldozatok számában is lényeges visszaesés tapasztalható. Míg 2018-ban összesen 15 184 halálos áldozatot követeltek a terrortámadások, és ebből 9425 áldozat a terrorizmus által leginkább sújtott öt országban – Afganisztánban, Nigériában, Szomáliában, Maliban és Burkina Fasóban – vesztette életét, addig 2019-ben ugyanebben az öt országban 8724 személy halt meg a terrortámadások következtében.⁵ A világ többi országában ugyanekkor 5102 áldozata volt a terrorizmusnak. Ez összesítve 13 826 életet jelent, vagyis látható egy 15,5%-os csökkenés az áldozatok számában is.⁶ Ha ezt összehasonlítjuk a 2014-ben rögzített adatokkal, amikor 33 438 személy hunyt el terrortámadás következtében, a csökkenés 59%-os!⁷ 2019-ben folytatódott az a kedvező tendencia is, amely szerint a terrorizmus által érintett országok száma csökkent, a korábbi 72-ről 63-ra.⁸ 2011 óta ez volt az első év, amikor Algériában, Paraguayban és Peruban nem volt halálos áldozata a terrorcselekményeknek.⁹

Érdemes azt is megvizsgálni, hogy a támadásokat elkövető szervezetek melyik földrajzi térségben voltak aktívak. A terrorizmus által leginkább érintett tíz ország mindegyike az afrikai, illetve az ázsiai kontinensen található.¹⁰ Ennek alapján kimondható, hogy a legtöbb halálos áldozatot követelő támadásokat elkövető szervezetek közül az első helyen 2018-ban és 2019-ben az afganisztáni talibán van, a második helyen az Iszlám Állam, a harmadikon a Boko Haram, és a negyediken az al-Shabaab.¹¹

Jó összehasonlítást lehet tenni a 2002 és 2019 közötti időszak változásait tekintve is. Ebben a periódusban a legtöbb támadás és legnagyobb áldozatszám a közel-keleti és észak-afrikai régióban (Middle East and North Africa, MENA) volt, ahol az elkövetett 37 553 támadásban 96 360-an haltak meg. A második helyet Délkelet-Ázsia foglalja el, 37 154 támadással és 74 087 áldozattal. A harmadik helyen a szubszaharai Afrika található 12 567 támadással és 49 791 halottal. Ha ezt összevetjük az európai támadások és áldozatok számával, sajátos képet láthatunk: 4531 támadás történt, amelyben 2558 személy vesztette életét.¹² A csökkenést jól mutatja, hogy 2017–2018-ban az európai terrorizmus összesített indexe 1414 volt, ami az előző időszakhoz képest 0,124 indexpont értékű csökkenést mutat.¹³

2019-ben a kontinensek összesített terrorizmusindexe szerint a legveszélyesebb régió Délkelet-Ázsia volt.¹⁴ Eközben Európában, Észak- és Dél-Amerikában az erőszakos ter-

⁴ Institute for Economics and Peace (2020. november): i. m. 12.

⁵ Institute for Economics and Peace (2020. november): i. m. 12.

⁶ Institute for Economics and Peace (2020. november): i. m. 12.

⁷ Institute for Economics and Peace (2020. november): i. m. 12.

⁸ Institute for Economics and Peace (2020. november): i. m. 12.

⁹ Institute for Economics and Peace (2020. november): i. m. 12.

¹⁰ Institute for Economics and Peace (2020. november): i. m. 18.

¹¹ Institute for Economics and Peace (2020. november): i. m. 15.

¹² Institute for Economics and Peace (2020. november): i. m. 43.

¹³ Institute for Economics and Peace (2020. november): i. m. 43.

¹⁴ Institute for Economics and Peace (2020. november): i. m. 43.

rorcselekmények száma csökkent, a társadalmi beépülési folyamat, mint a terrorizmus „mosolygós” iránya, tovább folyt. A másik irányban a számos áldozattal járó merényletek tovább folytatódtak például Afganisztánban, Irakban és a délkelet-ázsiai országokban. Ezen adatok alapján kimondható, hogy a terrorjellegű erőszakselekmények súlypontja egyértelműen áttevődött Európán kívülre. Milyen stratégiai háttére lehet ennek a változásnak?

A paradigmaváltás

A 21. század második évtizedében legtöbb támadást végrehajtó terrorszervezet, az Iszlám Állam katonai vereséget szenvedett a szövetséges erőktől, így elvesztette finanszírozási lehetőségeinek, személyi és műveletieszköz-, illetve anyagutánpótlási forrásainak legnagyobb részét. Ennek egyenes következményeként jelentősen csökkent a csapásmérő képessége, vagyis a látványos, nagy hírértékű, megfélemlítő és jelentős emberi és anyagi veszteségeket okozó, esetleg az érintett országokban politikai viharokat is kavarázó, a kormányzást gyengítő támadások kifejezetten ritkává váltak – a megelőző időszakkal összehasonlítva. A vereség következményeként a terrorfinanszírozás korábban megszokott és alkalmazott forrásai is átrendeződtek. Megszűnt az üzemanyagbiznisz lehetősége a török határon át, az illegális műkincs-kereskedelem, a védelmi pénzek, szolidaritási és egyéb adók és hozzájárulások begyűjtése a megszállt területeken, a bankok és pénzintézetek kifosztása, az ott tárolt pénzeszközök eltulajdonítása, a helyi intézmények kifosztása, az útlevelebiznisz, az embercsempészetben való közreműködés, az ebből való részesedés mint pénzügyi erőforrás. Szerényebben csordogáltak a külföldről érkező támogatások is. Ezen a ponton két, egymással párhuzamos változás következett be. Az egyik a stratégiai célnak, a hatalom megragadásának változatlan fenntartása mellett a cél elérését lehetővé tevő taktikai megoldások rendszerének megváltoztatása, amit paradigmaváltásnak is nevezhetünk. Ennek értelmében – látva a hatalom megszerzéséért folytatott erőszakselekmények, köztük az aszimmetrikus módszereket alkalmazó szervezett, fegyveres, csoportos támadások kudarcát – a hosszabb időt igénybe vevő, lassabb, több területet is átfogó csendes területfoglalás vagy leplezett behatolás taktikáját választották.

Ennek több előnye is van. Fedővállalkozások és -szervezetek létrehozásával elterelhető a hatóságok – a rendvédelmi, nemzetbiztonsági és terrorelhárítási szervezetek – figyelme; megfelelő, a lakosság szociális, gazdasági és kulturális igényeit figyelembe vevő vállalkozások, érdeklődési csoportok, foglalkoztatók, nevelési közösségek alapításával megnyerhetik a közösségek tagjainak bizalmát, hatást gyakorolhatnak rájuk, formálhatják a véleményüket, befolyásolhatják a döntéseiket – egyszerűbben fogalmazva, manipulálhatják őket saját, titkolt érdekeiknek megfelelően. A közösségi integrálódás az első lépés ahhoz, hogy a helyi döntések előkészítésébe, a döntéshozatali testületekbe, illetve a helyi igazgatásba bekerüljenek képviselőik, és magasabb szintről, növekvő, egyre szélesebb körű befolyással legyenek mindenre, ami a közösség életét érinti. Az egyre magasabb szintű igazgatási szervezetekben való szerepvállalás, az ennek megfelelő keres-

kedelmi, gazdasági, szolgáltatási tevékenység kiterjesztése a növekvő befolyás mellett egyet jelent a finanszírozási források és az azokból származó, kiszámítható jövedelem megtöbbszöröződésével. Ez a közösségi integrálódás másik nagy előnye.

Történelmi háttér

A paradigmaváltás önmagában sem példa nélkül álló jelenség. A politikatörténelemben is előfordultak paradigmaváltások, de ha a szervezett bűnözés történetét nézzük, ott is találunk rá példát. A 20. század első évtizedei a véres maffiaháborúk időszaka volt az Amerikai Egyesült Államokban. A szervezett bűnözésben a korábban kialakult és egyre nagyobb befolyásra szert tett bűnszervezetek között elkerülhetetlenné váltak az érdekütközések, a területi viták, és az emiatt kialakult véres harcok sok halálos áldozattal jártak. Az egyik legnagyobb feltűnést keltő akcióra Chicagóban került sor 1929. február 14-én, amikor – a nem bizonyítottan, de megalapozottan feltételezhető módon – Alfonso (Al) Capone rendőregyenruhát viselő emberei behatoltak George „Bugs” Moran szeszcsempész bandájának garázsába az Északi Clark utca 2122. alatt, és a banda hét tagját az akkor a rendvédelemnél még nem rendszeresített Thompson géppisztolyokkal agyonlőtték.

A véres összeütközések más városokban is gyakoriak voltak, különösen New Yorkban, ahol az öt legnagyobb olasz–amerikai maffiacsalád uralta a város jelentős részét. Meg kell említeni, hogy rajtuk kívül óriási befolyása volt az ír és a zsidó maffiának is. Ez utóbbihoz tartozott Meyer Lansky és Benjamin „Bugsy” Siegel, akiknek a szeszcsempészés után meghatározó szerepe lett Las Vegas és a legális szerencsejáték felvirágoztatásában.¹⁵ Az elharapózó erőszak egyre jobban veszélyeztette az üzletet, s azzal fenyegetett, hogy a maffiacsaládok és -szervezetek védelmére fordítandó összegek komolyan csökkenthetik az üzleti hasznot, illetve az ellenségeskedés miatt visszaesik a forgalom, és más üzleti szereplők is színre léphetnek. Ennek megelőzésére 1931-ben az öt nagy maffiacsalád, a Bonanno, a Colombo, a Gambino, a Genovese és a Lucchese a sportfogadási vagy lóversenyháború lezárása után felosztotta a város területét. Az öt család tevékenységét, a megállapodások betartását a főnökök tanácsa, a „Bizottság” felügyelte, amelynek tagjai között ott voltak a chicagói és a buffalói bűnszervezetek legfőbb vezetői is.¹⁶ Ettől az időszaktól kezdve számítható az amerikai szervezett bűnözés fokozatos beépülése a társadalom különböző rétegeibe, a gazdaságba, a kereskedelembe, a szórakoztatóiparba, a pénzügyi területbe, a hiteltevékenységbe, a szállításba és a munkavállalói érdekképviseletbe, vagyis a szakszervezeti mozgalomba. A szervezett bűnözés kapcsolati hálója híresen kiterjedt volt még az 1960-as években is, hiszen az 1998-ban meghalt Frank Sinatra egész életét végikísérték a maffiakapcsolatok, kezdve azzal, hogy a nagypapja

¹⁵ Az alkoholtilalom, a prohibíció idején a szerencsejáték is tiltott volt az Egyesült Államokban. Az első szerencsejáték-engedélyt Las Vegasban adták ki 1931 áprilisában. Az első kaszinó, a Rancho Las Vegas 1941-ben nyílt meg.

¹⁶ Robert Anglen: The Five Families of New York: How the Mafia Divides the City. Azcentral.com, (é. n.).

Sziciliából, a Cosa Nostra szülőhelyéről származott, azon át, hogy szoros és nyilvánosan felvállalt barátság fűzte az énekest Sam Giancana chicagói maffiavezérhez,¹⁷ egészen addig, hogy Sinatra az egyik legjobb barátjának tudhatta John F. Kennedyt már az elnökségét megelőző időszakban is.¹⁸

Bifurkáció, a terrorizmus elkövetési módjainak kettéválása

Az amerikai szervezett bűnözés paradigmaváltása, a társadalomba történő beolvasás mint az illegális tevékenység fedése, valamint az amúgy sem szűk körű befolyás további szélesítése az újonnan létrehozott vagy átvett legális vállalkozások segítségével, a gazdasági és politikai döntés-előkészítésre és döntéshozatalra való befolyás tartóssá tétele kedvező alternatíva minden, bármennyire is szervezett jelleget mutató bűnelkövetői csoport számára. A politikai indíttatású, a politikai és ezzel párhuzamosan a gazdasági hatalom megszerzését és megtartását célzó bűncselekmények lehetséges sikere éppen azon múlik, milyen mélyen és mennyire szerteágazóan tudnak beépülni bármilyen társadalomba. Ahol a regnáló politikai struktúrák közel állnak a cselekvőképtelenséghez, ott kettős vagy többes hatalom alakul ki, a központi struktúrákat sújtja a rendkívül elterjedt, mindent behálózó korrupció, az irányítási, termelési, felhalmozási, elosztási, védelmi, oktatási, kulturális, igazságszolgáltatási, rendvédelmi struktúrák általános és belső, szervezeti válsága, valamint az ezek mellett kialakuló, gyakorlatilag általános értékrendi válság.

Egy ilyen helyzetben lévő, gyakori kifejezéssel bukott vagy gyenge államban valamennyi társadalmi réteg és csoport sebezhetősége exponenciálisan megnő, ami ösztönzőleg hat a saját, szűk politikai és gazdasági érdekeiket különböző ideológiákkal, vallási kultúrákkal leplező, erőszakos, magukat gyakran messianisztikusnak feltüntető csoportokra. Ez a táptalaj ideális a terrorizmus erőszakos megfélemlítési és befolyásolási módszerei számára.

De mit kezdhet a terrorizmus a szilárd kormányzati struktúrákkal, a bármilyen ideológiai alapú terrorizmust határozottan elutasító, ám magas fokú fejlettsége miatt kiváló jövedelemtermelő képességgel rendelkező országokkal? Beépül, betagozódik, integrálódik – fedővállalkozásain keresztül –, ahogy az amerikai szervezett bűnözői szindikátusok is tették; felveszi a társadalom hasznos elemének maszkját, és „jófiúként” igyekszik lassan, türelmesen, szisztematikusan és folyamatosan megtalálni azokat a szegmenseket, illetve réseket, ahol gazdasági, szolgáltatási, pénzügyi, oktatási, kulturális, spirituális, foglalkoztatási és más igények merülnek fel, amelyeket sem a központi, sem helyi igazgatási szervek nem tudnak kezelni vagy kielégíteni. Ez a látens, „jól fészült”, „mosolygó” terrorizmus, amely – épp a széles körre kiterjedő manipulatív hálójá miatt – rendkívül nagy veszélyeket rejt. A stratégiai cél, a hatalom megragadása és megtartása változatlan,

¹⁷ Erin Blakemore: Frank Sinatra's Mob Ties and Other Secrets from His FBI File. *History*, 2019. április 23.

¹⁸ Blakemore (2019): i. m.

csak a hozzá vezető útnak más a borítása: nem bombatölcsérekkel van tele, hanem jól kialakított, simára egyengetett burkolat takarja. Ez a terrorizmus másik, lappangó ága, amely valamennyi országra, így az eddig elsődleges célpontként terrortámadásokat el nem szenvedő országokra is rendkívül veszélyes.¹⁹

Kapuk

A demokratikus kormányzati rendszerekben a társadalmi, politikai alapértékekhez tartozó nyíltság és nyitottság, az ezek alapjául szolgáló egyenjogúság és egyenrangúság olyan gyakorlatban is létező, a jogrend által garantált és az intézményrendszer által megvalósított és alkalmazott elvek, amelyek széles körű lehetőséget kínálnak a társadalomellenes tevékenységekre, így a terrorista cselekmények előkészítésére, szervezésére is. Ezek kapcsán már nem csupán az erőszakcselekményekre kell gondolni, hanem elsősorban a társadalmi beépülést segítő tevékenységekre, amely önmagában törvényes, jogkövető, ám célját tekintve a terrorizmus eszköze, annak gazdasági, politikai, társadalmi fedőszerveit erősíti, pozícióikat támogatja. Ez a helyzet óriási dilemmát jelent: mikor, hogyan, milyen alapon, milyen igazgatási, rendvédelmi, rendészeti, nemzetbiztonsági vagy terrorelhárítási szervezet nyilváníthat egy látszatra jogszerűen működő vállalkozást, szervezetet terrorizmust támogató entitássá?

A kérdés megválaszolásához legalább két feltételnek teljesülnie kell: 1. a hatályos Büntető törvénykönyvnek, a rendőrségi törvénynek, a nemzetbiztonsági törvénynek, valamint a vonatkozó jogszabályoknak, rendeleteknek, utasításoknak félreérthetetlenül és koherens módon kell meghatározniuk a kritériumokat; 2. a megalapozott gyanút alátámasztó bizonyítékok megszerzéséhez szükséges rendkívül gyors reakcióidejű, magasan fejlett, mesterséges intelligenciával is támogatott adat- és információgyűjtő, -feldolgozó, -elemző és -értékelő rendszernek kell rendelkezésre állnia. Ez a szűrő, figyelő, követő rendszer lehet alkalmas arra, hogy a terrorszervezetek fedőintézményeinek lehetséges behatolási pontjait monitorozva felismerje az esetleg a háttérben meghúzódó társadalomellenes szándékot. Ennek módszerei a titkos információgyűjtés és titkos adatszerzés feladatkörébe tartoznak.

Milyen behatolási pontokról, kapukról lehet szó? A teljesség igénye nélkül nézzünk néhányat! Idesorolható a termelési, kereskedelmi és szolgáltatási együttműködés külföldi tőke bevonásával, érdekeltségével, függetlenül attól, hogy a külföldi partner az Európai Unión belül van-e regisztrálva, ki a tulajdonosa, milyen az alaptőkearány megoszlása a cégben, illetve ki a cég formális vezetője. A tevékenységi körök az egyes ágazatokon belül is rendkívül szélesek. Nem zárható ki, hogy a partnerként jelentkező céget már korábban azzal a céllal alapították, hogy „láb” legyen az Európai Unió területén, legális lehetősége legyen gazdasági, pénzügyi tevékenységet folytatni, bankszámlával rendelkezni, és képviselői szabadon mozoghassanak az Unió területén. Abban az esetben,

¹⁹ Tekintettel arra, hogy a folyamat ma is zajlik, nyílt forrásból hozzáférhető szakirodalmi feldolgozása még várat magára.

ha Unión kívüli megkeresés érkezik – vagy közvetlenül, vagy közvetve, valamilyen közvetítő révén –, célszerű számot vetni az új, feltételezhetően még kellően meg nem ismert partner által jelentett biztonsági kihívással, ideértve a nemzetbiztonsági kihívást, esetleg kockázatot is.

Az sem jelent garanciát, ha már Magyarországon – esetlegesen külföldi vagy akár magyar tőkével – működő vállalkozás jelentkezik partnernek. Természetes, hogy a válság utáni időszakban az újrakezdéshez szükséges működő és forgótőke elengedhetetlen a vállalkozási tevékenység megújításához, újraindításához. A magyar vállalkozások számára ennek a tőkemennyiségnek az előteremtése – a kormány minden igyekezete ellenére – nagy teher, óriási kihívás. Egy jó időben érkező, kedvező feltételű ajánlat valamilyen magánforrásból, amely kiegészíté a céget a nehézségekből, lehet annyira vonzó, hogy a természetes védekezőreflexek is eltompulnak tőle.

Hasonló helyzet állhat elő a turizmusban is, ha olyan külföldi cég jelentkezik, amely nagy létszámú beutazót garantál – jelentős, jelenleg ki nem használt kapacitásokat kötve le huzamos időre a nemzeti turizmusfejlesztési stratégiában is megfogalmazott célokkal összhangban – az Európán kívüli térségekből.

A felsőoktatás is sajátos, szinte hagyományos behatolási pont. Valamennyi magyar felsőoktatási intézménynek stratégiai célja az intézmény nemzetközi elismertségének, ismertségének növelése, emelése, a mind nagyobb – fizetőképes – külföldi hallgatói létszám elérése, a nemzetközi együttműködés fejlesztése más, külföldi partnerintézményekkel. A nyilvánvaló érdekeltség abban, hogy mind nagyobb számú külföldi hallgató kerüljön be az oktatásba, képzésbe, illetve az általuk – közvetítő intézményen keresztül fizetett – tandíjak és egyéb, közvetlenül a képzési intézményekhez befolyó összegek minél nagyobbak legyenek, nem erősítik a természetes, alapvető biztonsági érdekek érvényesítését. A hallgatók háttérét a jelentkezés során sem a toborzó-közvetítő intézmény, sem pedig a képzést biztosító intézmény nem vizsgálja. Az egyetlen szűrési vizsgálati lehetőség az Országos Idegrendészeti Főigazgatóság, amelyre rendkívüli felelősség hárul.

Sok esetben a hallgatók képzését különböző alapítványok, kormányzati intézmények finanszírozzák, amelyek kötődéséről vajmi kevés információ áll rendelkezésre. Olyan képzési és oktatási intézményekről van szó, ahol műszaki, kémiai, biológiai, élettani és kórélettani, virológiai és más területeken is folyik képzés, s ezek során laboratóriumi gyakorlatokat is folytatnak. Ezek a laboratóriumok, illetve a szükséges kísérletekhez előkészített, készletezett anyagok különleges figyelmet érdemelnek, ahogy a hallgatói magatartás rendszeres, visszatérő elemzése is. A hallgatói csoportokban kialakuló kapcsolatok, azok esetleges hálózatosodása alapvető fontosságú a felderítő és megelőző tevékenység szempontjából.

Tekintettel arra, hogy a hallgatók – természetes módon – jelentős kapcsolatrendszert építenek ki a helyi, budapesti, debreceni, szegedi, pécsi, győri és más egyetemi városok lakosságával, különös tekintettel a hasonló korosztályba tartozó, sok szempontból manipulálható fiatalokra, nem hagyható figyelmen kívül az ebben rejlő kihívás, esetleg kockázat sem.

Stratégiai kihívás

A lappangó, lassan területet – és hatalmat – szerző terrorizmus beépülése a társadalomba hosszú távú program, amelynek felfedése és megelőzése – ha kell, felszámolása és kiszorítása – folyamatos feladatot jelent a nemzetbiztonsági szervezeteknek. A feladatok végrehajtását megnehezíti, hogy a paradigmaváltás következményeként a társadalom különböző rétegei és a politikai döntéshozók megnyerése mellett a terrorizmus a hosszú időt igénylő integráció érdekében egyre nagyobb figyelmet fordít saját szakértőinek kinevelésére, felkészítésére leginkább olyan területeken, amelyek a gazdasági, gazdálkodási, ipari, tudományos és műszaki területen, valamint a nemzetközi kapcsolatokban bírnak jelentőséggel. A terrorszervezet eszméjét megvalósító, a hatalom fokozatos és erőszakmentes átvétele után létrejövő újfajta, jövőbeni állami struktúráknak már nem jól kiképzett, elkötelezett harcosokra, hanem koncepciózus, ötletgazdag, vezetőképes és minden területen felkészült vezetőkre és végrehajtókra van szüksége. Ennek érdekében várhatóan komoly erőforrásokat mozgósítanak a képzésre alkalmas fiatalok kiválasztására, megnyerésére, képzésük finanszírozására és a munkalehetőségek biztosítására. A tippkutatást és a környezettanulmány elkészítését a már helyi ismeretekkel rendelkező, megnyert együttműködők végezhetik, míg a hosszú ideje fedésben élő műveleti tisztek „tartótisztként” a további támogatást adhatják a jelölteknek. A „kellően irányba állított”, jól felkészült és a háttérből folyamatosan felügyelt és támogatott szakembergárda – mindenkori beosztásában – képes lesz képviselni és megvalósítani annak a szervezetnek a céljait, amelynek támogatását élvezte és élvezzi.

Stratégiai fenyegetés

A stratégiai fenyegetések irányai önmagukban is összetettek. A lehetséges következményekre való felkészülés nem halogatható feladat, amely át kell hogy fogja a társadalom lehető legszélesebb rétegeit, mivel a terrorizmus újabb szakaszában a széles körű társadalmi támogatás elnyerése az egyik legfontosabb taktikai cél.

Az első irány

Ha egy kicsit belemélyedünk a terrorizmus által leginkább sújtott – európai és amerikai – országokban, illetve a terrorizmus által csak marginálisan érintett államokban zajló, a világjárvány és annak kormányzati kezelése által is bonyolultabbá tett folyamatokba, érdekes felfedezéseket tehetünk. Beleütközhetünk egy sajátos, látszólagos ellentmondásba. Létezhet, hogy az iszlamista szélsőséges elveket hirdető csoportok, szervezetek saját maguk ellen „kampányoljanak”? Áttételesen, igen, és itt szó sincs semmilyen körmönfont, valóságtól elrugaszkodott összeesküvés-elméletről! Nézzük a folyamatot!

A szélsőséges iszlamista elveket hirdető, a mellett elkötelezett és az iszlám dominanciájáért nem csak elvi és eszmei síkon harcoló csoportok és szervezetek a rendelkezésükre

álló valamennyi kommunikációs eszközzel, a közösségi hálókön keresztül, nyomtatott és elektronikus kiadványokkal, közvetlen, személyes és csoportos propagandával igyekeznek mind szélesebb körben elterjeszteni és elfogadtatni az elveiket. Célpontjaik között nemcsak a más kulturális és vallási csoportok, közösségek szerepelnek, hanem az iszlámot nem szélsőségesen, hanem elfogadó, toleráns módon értelmező, a befogadó országokban pozitív, építő szerepet játszó iszlám közösségek is. Egy terrorszervezet számára (is) alapvető fontosságú, hogy információkkal rendelkezzen a vele szemben álló erőkről, az azokon belül végbemenő folyamatokról, a cselekvési irányra döntő befolyást gyakorló személyekről. Ennek érdekében saját, fedett információforrásokat küldhetnek a velük szemben álló csoportok tagjai közé, hogy ott elvegyülve, részt véve a csoport munkájában, megszerezzék a terrorszervezetek számára fontos híreket, illetve befolyást szerezve hatással legyenek a toleráns iszlámot hirdető szervezet vagy szervezetek életére. Az egyes országok társadalmában a többségi csoportokat alkotó közösségek egy részéről az elmúlt évek alatt is tapasztalható volt már több iszlámellenes megnyilvánulás, sőt előfordultak fizikai támadások is.

Ebben a helyzetben a fedett személynek lehetősége lehet a toleráns iszlamista közönséget is érő ellenséges, intoleráns jelenségek jelentős túldimenzionálására, felnagyítására a média segítségével, amivel áldozatként tüntetheti fel valamennyi iszlámhívőt, a toleráns és az intoleráns irányzatok képviselőit, általában, megkülönböztetés nélkül. Mivel az iszlámmal szemben állást foglalók a társadalom többségének egyes csoportjait képviselik, rendkívül könnyű azzal vádolni az amúgy sem egyszerű helyzetben lévő mindenkori kormányzatot, hogy iszlámellenes, ezáltal ellentmond a deklarált és az alkotmányban és nemzetközi jogi normatívákban is rögzített emberi szabadságjogoknak, kirekesztő politikát folytat a lakosság egy része ellen, sőt, üldözi az iszlám vallásúakat! Egy ilyen hamis propaganda hatása több szinten is érzékelhető. Egyrészt valószínűsíthető a társadalom egyes szegmenseiben az értetlenség, az elbizonytalanodás, de ugyanúgy lehetséges új radikalizálódási hullám kialakulása is az ezt gerjesztő impulzusok alapján.

A kormányzati szervekben az iszlámhívőket válogatás nélkül áldozatként feltüntető propaganda hatását kiválóan jellemzi Alain Chouet, a francia külföldi hírszerzési szolgálat, a Direction générale de la sécurité extérieure (DGSE) immár nyugállományú tisztje:

„részt vettem a Belügyminisztériumban egy krízismegbeszélésen, ahol az elhárításnál szolgáló kollégáim bemutattak egy külvárosi ház pincéjében berendezett fegyverraktárat: kalasnyikovtól páncceltörőig minden volt ott. [...] Kollégáim a minisztertől engedélyt kértek a veszélyes raktár felszámolására. Ő ezt megtiltotta, mondván, észak-afrikaiak lakta negyedről van szó, stigmatizálni fogják a muzulmánokat, a rendőri intézkedés zavargásokhoz vezet, és így tovább. Ugyanezt éltem meg Belgiumban, amikor 1999–2000-ben Brüsszelben szolgáltam. A Verviers nevű városban a belga kollégák hasonló rejtékhelyet fedeztek fel, de a helyi polgármester és az ügyész hallani sem akart a beavatkozásról. Ugyanúgy érveltek, mint annak idején a francia belügyminiszter. [...] Mi nyugatiak annyira rettegünk az iszlamofóbia vádjától, hogy hagytuk kifejlődni országainkban a militáns és erőszakos iszlámizmus hálózatait.”²⁰

²⁰ Ablonczy Bálint: „Rettegtünk az iszlamofóbia vádjától” – francia exkém az új terrorhullám hátteréről. *Válasz Online*, 2020. november 20.

A közigazgatás felső köreiben felmerülő megosztottság, amely meghaladja a normális, demokratikus döntéshozatali mechanizmusban természetes véleménykülönbségeket, súlyosan akadályozza a lényegi döntések meghozatalát. Ennek azonnali következménye a korábban megszerzett, lehetséges taktikai előny elvesztése. Ilyen helyzetben a kormányzati kezdeményezések már valójában egyáltalán nem előzik meg a terrrorszervezetek, csoportok és velük együtt a – bármilyen ideológiai platformon álló – szélsőségesek feltételezhető lépéseit, hanem csupán a helyzet további eszkalációjának remélt megelőzésére hoznak intézkedéseket, gyakorlatilag a kezdeményezést átvevő szélsőségesek tervei után kullogva. A kormányzat kénytelen megosztani a figyelmét több fenyegető tényező között. A belpolitikai helyzet késedelmes megoldása, a taktikai kezdeményezés visszaszerzésének késedelme a helyzet további eszkalációját, a szélsőséges szervezetek és csoportok további térnyerését hozná magával, felgyorsulna egyes, még kiváráo társadalmi rétegek radikalizációja is, esetleg olyanoké is, amelyek épp a legkeményebben, erőszakosan lépnének fel adott esetben az iszlámra hivatkozó szélsőségesekkel, illetve más társadalmi rétegekkel, csoportokkal szemben. Egy ilyen összecsapásnak az elfogadó, toleráns társadalmi csoportok is áldozatul esnének. Egy ilyen – kimondva-kimondatlanul – polgárháborús helyzet ismét csak a szélsőségesek malmára hajtaná a vizet.

A kormányzatnak a belpolitikai lázongás mellett fenn kellene tartania az ország termelő kapacitásainak folyamatos működőképességét, a kritikus és a nem kritikus infrastruktúra, valamint a szolgáltatási-ellátási szektor működését. Bármilyen korlátozó intézkedés a lakosság – a választópolgárok – részéről nem titkolt ellenérzést válthat ki, ami az adott kormányzat számára a szavazóbázis jelentős részének elvesztését jelentheti a következő választásokon, s így a hatalom elvesztésének kockázatával jár.

Ugyancsak fontos szempont, hogy a kormányzat mennyire képes a stabilitás képét mutatni a nemzetközi életben – mind politikai, mind pedig gazdasági téren. Az instabilitás a nemzetközi gazdasági és pénzügyi szereplőkből az adott ország számára súlyos következményekkel járó intézkedéseket vált ki, az adóbsesorolás lerontásától a befektetések lebegtetésén vagy kivonásán át a tőzsdei árfolyamok eséséig. A politikai instabilitás nyilvánvalóan meggyengíti az ország érdekérvényesítő képességét mind a kétoldalú, mind pedig a többoldalú kapcsolatokban és a nemzetközi szervezetekben.

A cselekvésképtelennek látszó kormányzat hiteltelenné válik a választók szemében, ami önmagában is további radikalizációhoz vezethet. Radikalizálódnak az előző választáson a kormányt alkotó pártra szavazóknak azok a csoportjai is, amelyek a személycserékben és nem a kormányváltásban látják a megoldást. Ugyanígy radikalizálódnak a társadalom többi rétegében azok – akár szervezeten, akár spontán, egyéni alapon –, akik szerint a kormányváltás ad lehetőséget a gondok megoldására. A kormányváltásra törekvő társadalmi csoportok és szervezetek között ott találhatók a szélsőségesek is, akik számára a kaotikus helyzet a lehető legjobb forgatókönyv a hatalom megszerzésére – a demokratikus elveknek megfelelően, de a demokratikus értékek ellenében. Így válik világossá az „önmaga ellen agitáló iszlám szélsőség” mint taktika logikája és mechanizmusa.

A stratégiai fenyegetés második iránya: a média

Bármilyen nézetet valló csoportosulásnak elemi érdeke tanai megismertetése a szélesebb társadalmi körökkel, a lakossággal, remélve, hogy az eszmék megismerése elősegíti a csoport vagy szervezet elfogadását, és újabb követők csatlakoznak hozzájuk, szélesítve a társadalmi bázist. Ez természetes, hiszen az egyén szintjén is létezik önmaga elfogadtatásának igénye, az elismerés iránti vágy. Míg az egyén ismertségre való vágyának motivációja – többrétűsége ellenére – magának az egyénnek a pszichikumából és a közeggel való korábbi interakciójából, valamint a további interakciók elképzelt lehetőségéből táplálkozik, a politikai érvényesülést célul tűző szervezetek esetében a bemutatkozás és a közösség/közönség „lenyűgözése” a politikai, gazdasági, társadalmi, kulturális befolyásszerzés egyik legfontosabb lehetősége. Amíg az egyéni ambíciók megvalósításának és megélésének a politikai tevékenység csak az egyik lehetséges színtere, egy politikai hatalomra törekvő szervezet esetében minden tevékenység a stratégiai cél megvalósítását szolgálja.

Az egyén számára a közösségi háló megjelenéséig a saját maga által fontosnak tartott gondolatok megosztására az írásbeliség „feltalálása” óta megszokott formák álltak rendelkezésre: a levelek, a könyvek, az adott témában írt „traktátusok”, vagyis tanulmányok. Ezeknek a befogadó közege korlátozott volt, hiszen az írástudás aránya még a könyvnyomtatás európai feltalálása²¹ után sem vált tömegessé. A technika fejlődése és az igény – ideértve a tömegek befolyásolásának igényét is – elősegítette, hogy a közléseket, például röpiratokat vagy éppen a római katolikus egyház által rendelt, forgalmazott és tekintélyes bevételt hozó búcsúcédulákat nagy számban, egyre olcsóbban tudják előállítani. A hatásgyakorlás szempontjából vizsgálva már ebben az időszakban is meghatározó a fejlett technikai megoldás alkalmazásához való hozzáférés lehetősége, illetve az „első közlés” taktikai előnye. Ennek értelmében az, aki az első közlést az adott témában megteszi, mindenki mással szemben előnybe kerül, hiszen a többiek a hitelesség igényével fellépő első közlésre már csak reagálni tudnak, bírálhatják, elvethetik vagy épp támogathatják, de az első közlés ténye mindörökre hozzákapcsolódik a közlő intézményhez vagy személyhez. Ezen a ponton már egy újabb tényező is megjelenik: a hitelesség, amelyre szinte minden közlő – az első és az utánközlő is – igényt formál. Ebből kiindulva, a befolyásolásra szánt adat vagy információ a tényekkel összehasonlítva lehet akár téves, megtévesztő, szándékosan eltorzított, hamis vagy meghamisított is, de mindenképpen hitelesnek kell tünnie. A közlés célja meghatározza a tartalmát, formáját és a közlés módját, eszközét is. Mindezekre alapvető befolyással van az, milyen befogadó közegre számít a közlő, kik, milyen személyek vagy csoportok a közlés célcsoportjai.

Ha ezt az elméleti levezetést a szélsőséges nézeteket valló, bármilyen ideológiát képviselő és politikai hatalomra törő szervezetekre alkalmazzuk, azonnal világossá

²¹ Meg kell jegyezni, hogy Kínában a 9. században, vagyis a magyar honfoglalás korában kezdtek könyveket nyomtatni, majd 1041-ben, tehát Szent István halála után három évvel már nyomóelemes technikával nyomtattak sokszorosítandó iratokat. Európában 1453 táján, tehát a nándorfehérvári győzelem előtt három évvel kezdte a könyvek és iratok több példányszámú, egységes betűtípusú nyomtatását lehetővé tevő mozgósoros eljárást alkalmazni Johannes Gutenberg.

válík a média feletti uralom, a hír világa ellenőrzésének rendkívüli fontossága. A hírek, az információ világában is létezik a versenykényszer, a minél nagyobb létszámú befogadó közösségért, a lehető legnagyobb létszámú újra- és továbbközlő csoportokért, a közlő eszméivel azonosuló, azokat elfogadó és követő, szervezhető csoportokért folyó küzdelem. A klasszikus hírszolgáltatásban a 19. századtól kezdve alapkövetelménynek számító hitelesség, pártatlanság, visszafogottság és etikus magatartás a stratégiai érdekeket szolgáló taktikák és praktikák áldozata lett. Ezt erősíti a kommunikáció pszichológiájában is jól ismert, úgynevezett „szűrőbuborék-hatás”, amelynek alapja, hogy az egyének és a csoportok is leginkább azokra a közlésekre fogékonyak, amelyek egybeesnek az ő véleményükkel.

Az ilyen információk alapján az egyén vagy csoport elkötelezettsége a közlő egyén, csoport vagy szervezet iránt tovább erősödik, a kritika iránti igény, a jogos és indokolt kétség elsorvad, ami egyértelműen a további radikalizáció egyik fontos tényezője. Ha e mellé odatesszük magukat a közléseket, azok tartalmát, még világosabban látszik, milyen alapvető szerepe és hatása van a médiának bármely csoportra a közlést megfogalmazó érdekcsoport gondolatainak, érdekeinek, ideológiájának, értékrendjének hatékony terjesztésében és elfogadtatásában (indoktrináció), továbbá az értékrendet elfogadók fanatizálásában. Erre kiváló példák az Iszlám Állam fénykorában több nyelven is megjelentetett online és nyomtatott orgánumok, a *Rumiya*, a *Dabiq* és mások. A tartalom összeállítás és megfogalmazása minden nyelven, legyen az arab, angol, spanyol, francia vagy orosz, nem hagyott kétséget a kommunikációs szakemberek rendkívül magas szakmai képzettsége felől, amit csak még jobban hangsúlyozott a szerkesztés, a tördelés, a képi, film- és hanganyagok professzionalizmusa. Az a tény, hogy több nyelven is megjelentek ezek a kiadványok, és az Iszlám Állam számos más internetes portált is fenntartott, azt bizonyítja, hogy az adott nyelvi kultúrákhoz tartozó területeken több kritériumnak is megfelelő, meghatározott célcsoportokat igyekeztek befolyásuk alá vonni. Ezek között épp a gyerekek és fiatal felnőttek csoportja volt az egyik legfontosabb, akiket érdeklődésük, nyíltságuk és szociálisan és kulturálisan marginális helyzetük tett prioritást élvező célcsoporttá.

A közösségi hálók szerepét feleslegesnek tartom újra és újra hangsúlyozni, mert ez magától értetődő. Az, hogy a Facebook és a Google bizonyos tartalmakat szűr, messze nem elégséges, mondhatni, tüneti kezelés. A politikai érdekektől szétzabdalt, önmagukban is rengeteg problémával küzdő társadalmak felelősségét hangsúlyozni is csak annyit ér, mint a pusztába kiáltott szó. Jelenleg három lehetséges irány körvonalazódik az indoktrinációt elősegítő közlésekkel szemben. Ezek közül kettő a nem virtuális, hanem személyes kontaktusokra alapul: egyikük a közösségi hálózatokra, szabadidős, kulturális, sport- és egyéb hasonló tevékenységi körökre alapuló közösségi jelzőrendszer, amely azonban csak akkor képes hatékony megelőzési tényezővé válni, ha társul mellé a második lehetőség is. Ez nem más, mint az, hogy az oktatási-képzési – alapítványi vagy állami – központok, szervezetek oktatási programjaiban kapjon állandó, nem csupán kampányszerű helyet a vonatkozó szükséges, komplex (interdiszciplináris) ismeretek elsajátíttatása. A harmadik lehetőség a nemzetbiztonsági felderítő tevékenység további fejlesztése a virtuális műveleti területen, a kor technikái követelményeinek is

megfelelő technikai támogatással, a mesterséges intelligencia adta lehetőségek széles körű alkalmazásával.

A stratégiai fenyegetés harmadik iránya: a szomszédos országok

Ugyan a terrorizmusnak van olyan fajtája, amelyben az elkövető csoport vagy szervezet a saját országa keretei között hajt végre terrorcselekményeket, de a támadások túlnyomó többségében elsődleges szerepet játszik a nemzetközi térség és az azon keresztül elérhető hírérték és pszichikai hatás. Ez nyilvánvalóan a nemzetközi – vagy a kiterjedése miatt globálisnak is nevezett – terrorizmus jellemzője. Bármely országban kövessenek el terrortámadást, annak hatása, visszhangja nem áll meg a határokon, hanem túllépve azokat több területen is jelentősen befolyásolhatja és befolyásolja is a szomszédos országok vagy akár a regionális értelemben vett szomszédok életét, tevékenységét és a hatóságok részéről szükségesnek tartott intézkedéseket. Utóbbiak célja – az eseményt követően – a másik országban történt támadás következményeinek tompítása, csillapítása a saját ország területén, a további következmények és lehetséges támadás vagy a terroristák menekülésének megakadályozása, esetleges kapcsolataik és logisztikai bázisaik felszámolása. Ennek alapján világosan érthető, hogy bármely országban a terrorizmushoz kapcsolható cselekmények – a terrorizmus finanszírozásától kezdve a Büntető törvénykönyvben felsorolt valamennyi tényálláson keresztül magáig a cselekmény elkövetéséig – nemcsak a célországra jelentenek veszélyt, hanem valamennyi vele határos vagy akár kétoldalú, akár többoldalú, regionális vagy interregionális együttműködésben álló országra is.

A veszély – vagyis az az állapot, amely már messze meghaladja a kihívás vagy a kockázat szintjét – több szinten is jelentkezik. A nemzetközi terrorizmus számára a politikai hatalomszerzésnek nincsenek határai. Bármilyen terrorszervezet vagy -csoport, ha egy országban sikeresen építi ki a döntéshozatali mechanizmusokba beépülő kapcsolatrendszerét, ezt ki fogja terjeszteni valamennyi, a már kialakított együttműködési lehetőségben, keretben részes más országokra is, legyen szó kulturális, sport-, kereskedelmi vagy más kapcsolatokról. Ez magasabb szintű hálózatépítés annál, mint amelyet a szervezet lokális tevékenysége során már megvalósítottak, és „újdonsága” éppen maga a határokon átnyúló szervezetszerű együttműködés, amelynek elveit és gyakorlatát már a nemzetközi szervezett bűnözésben is megfigyelhettük.

Bármelyik „bázisországban” a legális, letelepedett státuszú vagy üzleti célból tartózkodó, de terrorszervezethez vagy -csoporthoz köthető személy, vagy más országban alapított, de az adott országban is jelen lévő vagy éppen az ország jogszabályi előírásainak megfelelően alapított, honos vállalkozás esetében a már kialakított üzleti és személyes kapcsolati háló, a schengeni határokon belüli korlátozásmentes mozgás lehetősége legális lehetőségeket kínál a terrorcsoportok, illetve -szervezetek törvényellenes tevékenységének földrajzi kiterjesztésére, a más országok területén való befolyásszerzés feltételeinek megteremtésére.

Láthatóan ez az irány már túllép az adott ország határain, akár közvetlen, akár közvetett értelemben. A közvetlen értelemben vett külső irány a szomszédos országokra

irányuló befolyásolási szándék, a nemzeti és nemzetbiztonságuk veszélyeztetése, alá-
ásása közvetlenül az államigazgatás, illetve az azzal összeköttetésben álló nem állami
szereplők eszközeinek felhasználásával. A másik, közvetett veszély abban rejlik, hogy
bármilyen térségben, bármelyik országban kerül hatalomra a lappangó terrorizmus,
maga a hatalomra kerülés ténye és lehetősége katalizálhatja bármely más terrorszervezet
tevékenységét, függetlenül a műveleti célok földrajzi elhelyezkedésétől vagy a szervezet
ideológiai alapjaitól. Ez megengedhetetlen.

Az ellenintézkedésekhez szükséges feltételek

Ahogy a globális terrorizmus sem áll meg a határoknál, legyenek azok államközi, re-
gionálisak vagy kontinentálisak, úgy az ellenintézkedések sem maradhatnak ilyen
határok között. Ehhez elengedhetetlenül szükséges a lehető leggyorsabb és leghatéko-
nyabb adat- és információcsere, már a meghatározó, operatív szintről kiindulva, a vezetés
és irányítás felsőbb szintjéig. Ebben alapvető szerepe van a szükséges hazai jogi alapok
megteremtésének és rendszeres, lehetőleg preventív felülvizsgálatának. A preventív
felülvizsgálat értelme nyilvánvaló: megelőzni a terrorizmushoz kapcsolható, lehetséges
új bűncselekményfajták kialakulását, elősegítve ezzel a törvény megelőző-elrettentő
és szankcionáló funkciójának érvényesülését.

Folytatva ezt a logikai sort, illetve a szükséges és elengedhetetlen feltételek viz-
sgálatát, a következő tényező a sorban a gyors elemzési, értékelési rendszerek és mód-
szerek folyamatos fejlesztése, bevezetése és széles körű alkalmazása a bűnmegelőzés,
a bűnfelderítés, a bűnüldözés, a rendvédelem, a nemzetbiztonság, a gazdaságvédelem
minden területén, természetesen beleértve a terrorelhárítást is. A terrorizmus és az ahhoz
kapcsolható bűncselekmények komplexitása, a végrehajtásban tapasztalható dinamikus
aszimmetria elengedhetetlenné teszi a tárcaspecifikus megközelítés feladatát, a magasabb
szintű folyamatos koordináció állandósítását. Ennek egyik rendkívül fontos állomása
volt a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi Elemző Központ (TIBEK) életre hívása
2016-ban.

A komplex megközelítésben másik elengedhetetlen tényező a társadalom széles réte-
geinek folyamatos érzékenyítése, az ezt a célt szolgáló tájékoztatási, oktatási és demonst-
rációs eszközök, anyagok folyamatos megújítása, felülvizsgálata a terrorizmus változása-
inak várható vagy feltételezhető, esetleg már bekövetkezett módosulásainak megfelelően.
A tájékoztatásban és oktatásban alapvető szerep hárul az alap-, közép- és felsőfokú
oktatási intézményekre, kezelőtől, fenntartótól függetlenül, hiszen általános társadalmi
érdekről van szó. A felmenő jellegű képzési rendszerbe integrált érzékenyítő tevékenység
egyik értékes hozadéka a rendvédelmi és nemzetbiztonsági struktúrák és az állampol-
gárok között fejlődő párbeszéd, a rendvédelmet erősítő kapcsolatrendszer.

A már említett jogi keretek kialakításával párhuzamosan erősíteni kell a rendészeti,
rendvédelmi, gazdasági-pénzügyi megelőző-, szűrő- és ellenőrző mechanizmusok alkal-
mazásának jogszabályi hátterét, különös tekintettel a nemzeti biztonsági érdekeket sértő

cselekmények lehetséges nemzetközi kontextusára, továbbá a legfejlettebb, mesterséges intelligenciára is épülő informatikai rendszerek alkalmazására.

Az előbbieken felsorolt körülmények megteremtése, a társadalmi befogadókészség és -képesség kialakítása hosszú távú, kormányzati ciklusokon átívelő feladat, amelynek alapja a szintén hosszú távú, tényleges nemzeti és nemzetközi érdekek megfogalmazása, valamint a jelenlegi intézményrendszer ennek megfelelő finomítása mind az igazgatásban, mind a tervezésben és végrehajtásban részt vevő állományok képzése, a képzés anyagainak és módszereinek tekintetében.

Tekintettel arra, hogy a terrorizmus paradigmaváltásának eredményeként inkább a gazdasági pozícionyerés és ezen keresztül a politikai befolyás megszerzése vált a meghatározó módszerré, az ellenintézkedések egyik kiemelten fontos területe a gazdaságvédelem, ideértve a pénzügyi tevékenységek figyelemmel kísérését is. Ez önmagában is különösen nehéz feladat, amely még nehezebbé válik azáltal, hogy a nemzetközi pénzintézetek jelentős része a „magasabb kockázat – magasabb hozam” elve alapján részese a terrorfinanszírozásban is jelentős szerepet játszó pénzmosásnak. Csak néhányan a nagyobb és ismertebb pénzintézetek közül: az ING lengyelországi leányvállalata; a Deutsche Bank; a Barclays; az HSBC²²; a JP Morgan; a Danske Bank, amelyen keresztül közel 200 milliárd(!) dollárt mostak tisztára.²³

Az sem teszi könnyebbé és hatékonyabbá az ellenintézkedéseket, hogy a nemzetközi pénzügyi ellenőrzésekkel foglalkozó szervek is eléggé széttagoltak, továbbá a közöttük zajló adat- és információtovábbítás hatékonysága messze elmarad a szükségestől. Az információáramlás felgyorsítása, az egységes kritérium- és szankciórendszer kialakítása és következetes – politikai felhangoktól és lobbitevékenységtől független – alkalmazása eredményeként csökkenhet az Európai Unió GDP-jének mintegy 1,3%-át, illetve a világ GDP-jének körülbelül 3%-át kitevő gyanús ügyletek aránya.²⁴

Egy független vizsgálati és szankcionáló funkciókkal is felruházott, egységes pénzügyi ellenőrzési mechanizmus nemcsak a banki és pénzügyi szektorba vetett bizalmat erősítené, de súlyos csapást jelentene azokra az állami és nem állami szereplőkre is, amelyek változatlanul érdekelték a terrorizmus finanszírozásában. A korábban már említett Alain Chouet szavaival élve: „amíg a pénzügyi csatornákat nem vágjuk el és nem győzzük le a terror ideológiáját, minden marad a régiben. Hiába ismerjük a finanszírozókat, nem teszünk ellenük semmit.”²⁵

²² Az 1865-ben alapított Hongkong and Shanghai Banking Corporation ma a világ egyik legnagyobb banki és pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó szervezete.

²³ Lásd: Brückner Gergely: Azeri pénzpumpa és orosz maffiózók: óriási pénzmosási ügyek tépázzák az unió tekintélyét. *Telex.hu*, 2021. június 29.; továbbá Bács (2020): i. m.

²⁴ Brückner (2021): i. m.

²⁵ Ablonczy (2020): i. m.

Zárszó helyett

A terrorizmus és a hozzá kapcsolódó cselekmények fejlődése egy aszimmetrikus, dinamikus folyamat. Módszereinek állandó, saját és sajátos logikára alapuló fejlődése, a módosulások, logikai összefüggések, rövid, közép- és hosszú távú lehetséges következmények feltárása, megismerése mind a megelőzés, mind pedig a felszámolás, leküzdés szempontjából alapvető jelentőségű feladat, amelynek vizsgálata, elemzése, értékelése az illetékes szolgálatokra hárul. A feladatok sikeres ellátása azonban nemcsak a szakmai felkészültségen múlik, hanem óriási része van benne a kihívások, kockázatok és fenyegetések megismertetésének a társadalom legszélesebb köreivel, a folyamatos együttműködés kialakításának és fenntartásának ezekkel a lakossági szegmensekkel, valamint a hazai szolgálatok és a más országokban hasonló feladatokat ellátó szervezetek közötti folyamatos együttműködésnek. Ezeken a komplex alapokon valósulhat meg a terrorizmus stratégiai fejlődési paramétereinek felismerése és a széles körű, hatékony ellenintézkedések kidolgozása.

Felhasznált irodalom

- Ablonczy Bálint: „Rettegtünk az iszlamofóbia vádjától” – francia exkém az új terrorhullám hátteréről. *Válasz Online*, 2020. november 20. Online: www.valaszonline.hu/2020/11/20/alain-chouet-franciaorszag-terror-interju/
- Anglen, Robert: The Five Families of New York: How the Mafia Divides the City. *Azcentral.com*, (é. n.). Online: <https://eu.azcentral.com/story/news/local/arizona-investigations/2017/10/31/five-families-new-york-how-mafia-divides-city/777899001/>
- Bács Zoltán György: *Terrorizmus és kábítószer-kereskedelem Latin-Amerikában 1980–2019 között*. PhD-értekezés. Budapest, Nemzeti Közszerológati Egyetem, 2020.
- Blakemore, Erin: Frank Sinatra's Mob Ties and Other Secrets from His FBI File. *History*, 2019. április 23. Online: www.history.com/news/frank-sinatra-mob-ties-fbi-file
- Brückner Gergely: Azeri pénzpumpa és orosz maffiózók: óriási pénzmosási ügyek tépázzák az unió tekintélyét. *Telex.hu*, 2021. június 29. Online: <https://telex.hu/gazdasag/2021/06/29/oriasi-penzmosasi-ugyek-tepazzak-az-unio-tekintelyet-a-bizottsagnak-elege-lelt>
- Hornik Zsuzsanna: Why Is a Unified Definition of Terrorism Tarried Yet? *Law Review*, 11. (2021), 1. 101–107. Online: www.internationallawreview.eu/article/why-is-a-unified-definition-of-terrorism-tarried-yet
- Institute for Economics and Peace: *Global Terrorism Index 2020, Measuring the Impact of Terrorism* (2020. november). Online: <https://visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-1.pdf>